

No. 2070

Görüşler

ADANA HACEVİ

S
E
V
G
İ

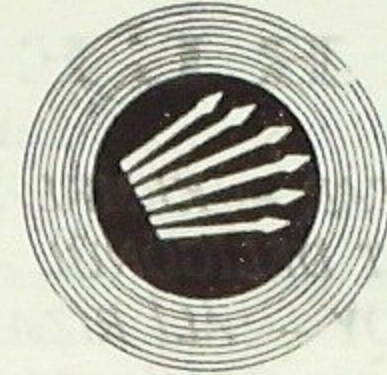

SAYI : 34
NİSAN 1941

Görüşler

ADANA HACKEVİ

TARAFINDAN ÇIKARILIR
AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

NİSAN 1941

SAYI : 34

İÇİNDEKİLER

Çocuk ve Terbiye
Yılan ve Ejderha Mefhumu
Resmin Tesiri ve Çocuk
Anadolu Tarihinin yazılı kaynakları
Trahom ve Neticeleri
Folklor Denemeleri
Bir Masalın Sonu (Mensur Şiir)
Aşk Meklubu (Hikâye)
Evimizin Nisan Faaliyeti

Ahmet Fazıl Demircioğlu
Naci KUM
Vahide BİRKEN
Osman SÜMER
Dr. İzzet BİLGİR
Cemal Oğuz ÖCAL
Rasim GÖKNEL
Selâhattin SEPİCİ
.....

SİİRLER

SÜLEYMAN ŞAHİN TAR — KEMAL SADIK — RASİM
GÖKNEL — MEHMET DELİGÖNÜL — T. KOMŞU —
ŞAHAP RIZA TOY — ALİ RIZA ŞİMŞEK —
MUSTAFA DEMİRKIRAN

Çocuk ve Terbiye

Yazan : Ahmet Fazıl Demircioğlu

Çocuk Haftası'nın son günlerini yaşıyoruz. Bu Haftanın her yıl 23 Nisan ile başlaması yalnız bir tesadüf eseri değildir. 1920 yılı Nisan'ının 23 ünde kurulan ve her yıl Nisan'ın son haftasında yıldönümü kutlulanan Genç Türk Devleti ile İstikbalde bu devletin idaresini ellerine alacak olan çocuklar arasında bir büyüme ve gelişme münasebeti vardır. Millî Türk devletinin kuruluşu yıldönümünü aynı zamanda Çocuk Bayramı olarak kabul eden devletimiz çocuk meselesini ve yurttaki bir tek okumamış çocuk bırakmamak gayesi ile de çocuk tahsil ve terbiyesini esaslı bir siyaset olarak ele almış bulunuyor.

Acaba çocuk ve çocuğun terbiyesi bu kadar ehemmiyetli bir mesele midir?

Bu sorunun cevabı "Evet, tir. Çünkü hepimiz biliriz ki ırkımızın en büyük adamları bir zamanlar çocuk idiler; ve yine hepimiz biliriz ki insanlık tarihinde en büyük düşünceler bir zamanlar çocukça düşünen insanların büyüdükleri zamanki düşün-

celeridir. İşte bunun için bugünün çocuklarında yarının büyüklüğünü göreceğinizi gözönünde tutarak çocuklara ve çocuklarımıza ve onların kaklarına lâzım gelen dikkati, ihtimamı, ve saygıyı göstermemiz icap eder. Bu münasebetle Cumhurreisimiz'in İlk-öğretim dergisinin 48 inci sayısının 2 nci sahifesindeki vecizelerini buraya koymadan geçmiyeceğim.

"Bugün bir köy mektebinde heceleyen Türk çocuğunda yarının kudretli devlet ışığını aramayanlar, Cumhuriyetçi olamazlar.,,

"Bir aile için çocuk, çiçeklerin en güzeli en ziyade ruh okşayanıdır.,,

Çocuk Ruhiyatı ile uzun yıllarındanberi uğraşmakta olan fikir adamlarımızdan İbrahim Alâettin Gövsa, "Yalnız sevilmeğe değil, tetkike ve ihtimama çocuk kadar muhtaç ve lâyık, dünyada başka hiç bir mevzu tasavvur edilemez!,,

"Çocuklarımızı münhasıran şahsî hazzımız için sevmekle iktifa etmemeli, neslimizin ve milletimizin istiklâli namına tetkik etmeği de bir vazife bilmeliyiz," der.

Terbiyeye ihtiyacı ise: bir cemiyeti teşkil eden fertlerin ergin olanlarıyla ergin olmayanları arasındaki seviye farkından ve bir de doğum ve ölümden ileri gelmektedir. Mademki cemiyetin ergin fertleri mutlaka ölecekler, ve yeni doğanlar da içtimaî faaliyetlere yalnız kabiliyet halinde ve nüve şeklinde maliktirler, o halde cemiyetin yaşaması ancak yeni yetişecekleri muhtelif vazifeleri yapabilecek, ve cemiyetin kıymetlerini muhafaza eyleyebilecek bir surette terbiye etmeğe bağlıdır.

Cemiyetin mühim teşkilât ve gayeleri maddî verasetle intikal etmediği için bunların içtimaî bir verasetle muhafazası icap eder. Bu netice yeni doğanların kabiliyetlerini içtimaî kuvvetler vasıtasıyla inkişaf ettirmekle elde edilir. Bir cemiyette kültürün tekemmülü ve zengişlemesi o cemiyetin ergin azası ile ergin olmayanları arasındaki seviye farkını arttırdığı için, bu farkın azalması ve cemiyetin bakası için terbiye vasıtalarına başvurmak zarurî olur. O halde terbiye, herhangi bir cemaatin veya bir cemiyet zümresinin kendi daimî varlığını ve inkişafını temin için müktesep kuvvetlerini ve gayelerini yetiştirecek nesle intikal ettirmek üzere başvurduğu vetirelerin heyeti mecmuasıdır. Terbiye faaliyetlerimizde başarılı neticeler alabilmemiz için her şeyden önce çocuğu iyice ve yakından bilmemiz lâzımdır, yani

ÇOCUK VE BEŞİK

çocuğun tetkiki zaruridir. Bugüne kadar çocuk psikolojisinin bulunduğu esaslardan bazılarını gözden geçirelim :

A — Çocuk küçülmüş bir yetişkin değil, kendine mahsus beden ve ruh hususiyetleri gösteren bir insan yavrusudur.

Çocuğun geçirdiği beden ve ruh hususiyetlerinin hepsini burada incelemeğe ne sayfalarımız ne de mevzuumuz müsaittir.

Yalnız diş çıkarma zamanında, ilk gençlik ve bülûğ devrinde çocukların geçirdiği bedeni ve ruhi buhranları her zeki ana-baba ve öğretmen bilir. Vereceğimiz bir iki misal de çocuğun düşüncesi hakkında bize bir fikir vermesi bakımından dikkate değer. İki yaşlarındaki bir çocuktan, babası, sırasıyla ayakkabısını, çorabını, ve ayağını istemiş. Çocuk ayakkabısını, çorabını verdikten sonra ayağını da koparıp babasına vermek istemiş. Bir derste 9 yaşındaki bir çocuk çam ağaçlarının yapraklarını niçin dökmedikleri sorusuna: "Çam ağacında sakız var, yaprakları ağaca yapışır," dedi. "Hacı: Mektebin bakkalına; mahallede su taşıyan adama; evinin kapısı yeşil boyalı olan adama; minarede ezan okuyan adama;..., derler.

"Polis kime derler?,, sorusuna, "Hırsızları yakalar;" sünger kâğıdını havi tampona, "Yazı havlusu," adını koyan çocukların bizden başka düşündüklerini gösterir. (1)

B — Çocuktan kendi istidat ve kabiliyetlerinin müsait olduğu şeyleri istemek lâzımdır. Eğer biz çocukta, kendi tatmin edilmemiş, gayelerimizin tahakkukunu istersek hem çocuğun kudretlerini boşyere israf etmiş, hem de cemiyete daha az faydalı, hatta bazan zararlı, fertler yetiştirmiş oluruz. Bugünkü okullarımızda hoş gitmeyen bir çok vakaların sebebini kısmen bu meselede aramalıdır.

C. — Faaliyetlerimizde çok sabırlı ve dikkatli olmamız icap eder. Çünkü her şeyden önce hakiki öğrenme bizzat yaparak öğrenmedir. Her günkü müşahedelerimiz çocukları, büyüklerin faaliyetlerine bizzat iştirak ederek, en esaslı şekilde öğrendiklerini gösterir. İyi fotoğrafın nasıl çekileceğini dinleyerek öğrenmekle bizzat fotoğraf çekerek öğrenmek arasında büyük fark vardır. Bütün faaliyetlerimizde bu esas vaki olur; meselâ, bir dersi dinleyerek öğrenmekle, o dersi bizzat hazırlayarak öğrenmek arasındaki fark gibi.

Başka bir nokta öğrenmenin hata ile müterafik olduğu- dur. Bir işi mükemmel olarak yapmadan önce, onu ilk meydana getirdiğimiz zamanlarda hatalı yapmış oluruz. Meselâ; ilk fotoğraf çeken kimseler iyi resim çekemezler, ilk yürümğe başlayan çocuklar düşerler ve doğru yürüyemezler, ilk yazı öğrenmeğe başlayanlar hem kendilerini fazla yorarlara, hem de doğru ve güzel yazı yazamazlar, ilâ.

(1) — Ali Haydar Taner, Psikoloji.

MEKTUP

— V —

Yıllar var ayrılah, uzaklaşalı senden
Yıllar oldu ağaçlar dökeli yaprağını.
Çiçekler eskittiler saksının toprağını
Mevsimler şikâyetle anlattılar gölgenden

Mırıldanmıyor artık geceler ızdırabı
İshaklar gecelerin değil; gündüzlerindir.
Zamanlarınsa bana doldurdıkları kindir.
Çarmıhta göreceksin yalvarmalarla rabbı.

Bana anlatma sakın inanmadığımı dinden...

Gözlerinin renginden, saçlarının telinden
Kızıl hatıralarla bir demet bekliyorum.

Süleyman Şahin TAR

Üçüncü esas; büyüklerin çocuğa iyi örnek olmalarıdır. Çocuklarda taklit kabiliyeti tahminimizden çok fazladır. Biraz mübalalâğa ile çocuklar muhitlerinin kopyecisidirler diyebiliriz. Çocuklara ısrarla ve defalarca bir dersi verdiğimiz halde öğrenmeyebilir de, bizi ziyarete gelen misafirlere evde kimse yok derttiğimiz zaman yalan söylemeği; veya büyüklerinden işiterek başkalarına küfür etmeği; yahut ta sinemada gördüğü kovboyun nasıl yumruk atıldığını kolayca öğrenebilir. Bu esas bizi çocuğun muhitini nezih tutmağa sevkeder.

Disiplin işinde korku ve dayaktan ziyade arkadaşlık ve sevgi daha faydalı ve müsbet neticeler verir. Gerek korkuya, gerekse dayığa dayanan terbiye çocuğun teşebbüs kabiliyetini kırar, onu pısrık, beceriksiz yaptığı gibi üzerinden korku kalktığı zaman iş yapmamağa ve cemiyete zararlı olmağa da sevkeder. Üstelik çocuk hareketlerinde serbest olmadığı için onun hakiki benliğini anlamamız da mümkün olmaz. Sevgi ve arkadaşlığa dayanan terbiye ise hem çocuğun serbest inkişafı, hem de şahsiyetinin demokratik bir cemiyetin hür bir yurttaşına yakışacak şekilde teşekkülünü mümkün kılar.

Hülâsa: Bugünün çocuğu yarının büyüğü olduğu için, hürmete; terbiyesinde müessir olabilmemiz için, tetkike; ve Cumhuriyetçi bir cemiyetin hür bir yurttaşı olacağı için sevgi ve arkadaşlığa lâyıktır. Çocuğun iyi yetiştirilmesi cemiyetin inkişafı demektir.

Ulucami Kapı Kubbesindeki Yılan Şekilleri Münasebetle

Yılan ve Ejderha Timsallerinin Mâna ve Mefhumu

Yazan : NACI KUM

Adana Müze Müdürü

Adana'mızda, Ramazanoğulları'nın şaheser abidelerinden birincisi olan Ulucamiyi ilk ziyaretimde, Bay kayyum, batı kapısı üzerindeki istalakitli kubbenin kaide çevresini kuşadan çifte yılanları caminin mühim bir hususiyeti olarak gösterdi. Bununla beraber, bu kısmın Selçuk eseri olduğunu da işaret etti. Güya burası Selçuk'lular tarafından çok evelleri yapılmış da, bilâhère Ulucami bu kısma eklenmiş imiş!

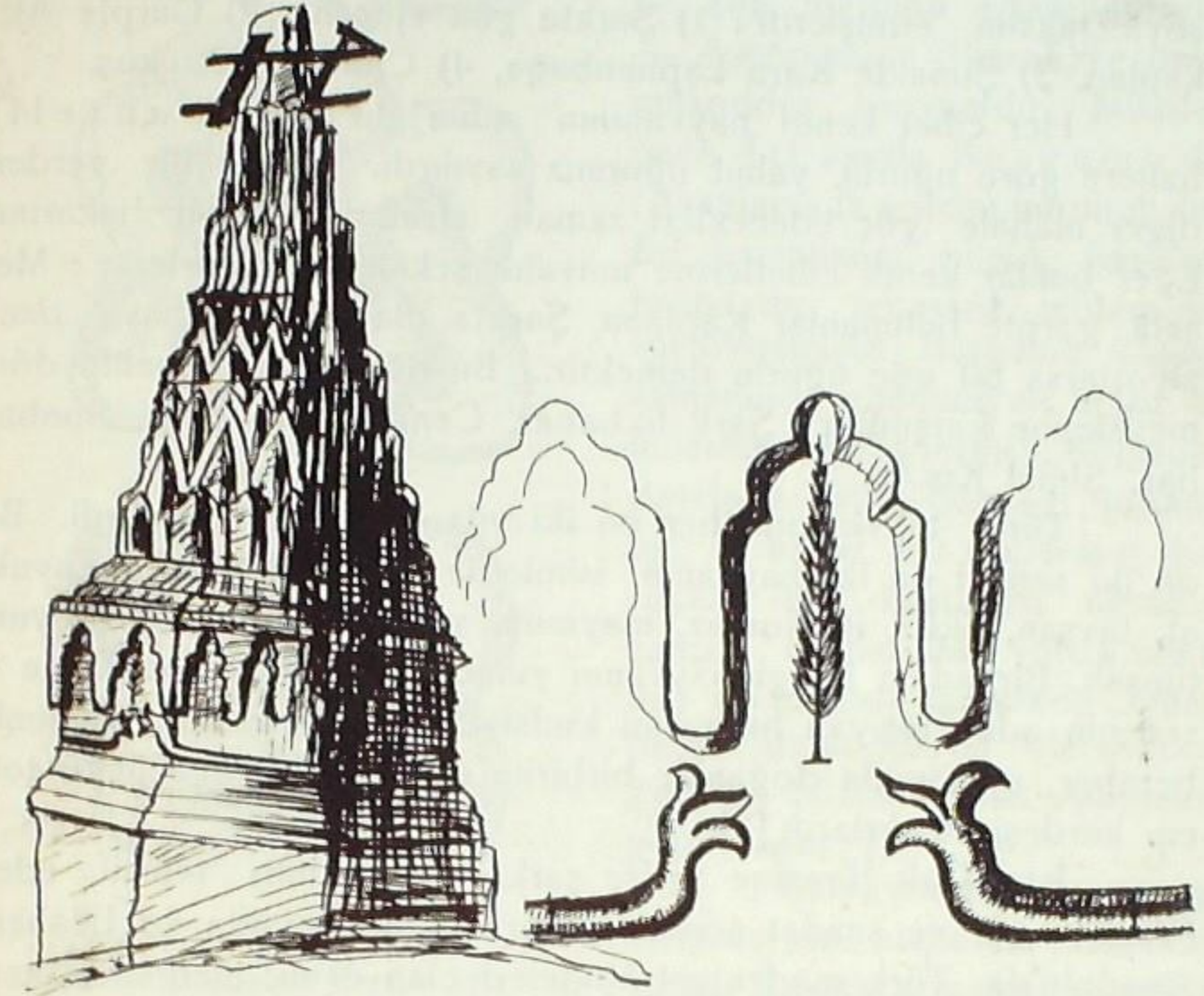
Görüşler'in geçenki sayısında : Ramazanoğulları türbe ve mezarlarından bahsederken bu kapı üzerinde ki kitababenin 948 tarihini gösterdiğini ve Piri paşa tarafından yaptırıldığını anlatmıştık. Esasen bu caminin yapılış tarzı şimal Afrikası Türk mimarlığı üslûbunda olmakla beraber bu tarzı, Selçuk mozayikleriyle de işlenmiş görmekteyiz [1]. Hattıyatında Ramazanoğulları da Selçuk Derebeylerinden Oğuz'un Yüregil boyundan — olduklarından bu esere Selçuk yapısı demek yanlış olamaz.

Geçen nüshamızda fotoğrafı dercedilmiş olan batı kapısının üstü, ekseriya kubbelerin içinde görmeğe alıştığımız İstalağ-mit ve İstalakitleri dışına aksettirmiş ve bunların kaidelerini, başları şarkına nazır iki istalakit oyma içindeki selvi ağacına nazır iki yılan gövdesile çevirmişlerdir. Bunlar, kaba şekilde kabartma olarak tasvir edilmiş olmakla beraber kubbenin bu cihetine bakılınca derhal seçilebilir. (Resim 1). Bu işin iç yüzünü bilmeyenler tarafından yapılarıdaki yılan ve ejder ve sair hayvan şekillerine türlü mânalar verilerek efsaneler uydurulduğu malumdur. İşte bu yazımızda yılan şekillerinin hakikî medlûlünü anlatacağız.

Bundan evvel, Ulucami yılanları hakkında, halk arasında

[1] — Mısır Memlûk hükümdarlarının eserlerine bakınız.

dolaşan efsaneyi hulâsa edelim : «Bir vakitler Adana şehrinde yılanlar çoğalmış. Mazarratları artmış; halk bunlardan elâman demiş. Nihayet bir tılsımcı adam belirmiş, iki yılan tutmuş. Kuyruklarını ve başlarını ucuca yanaştırarak okumuş, üfürmüş ve önce kendisinin tarifi üzerine bu kapının üzerine yaptırılan (Cin külâhı) kubbenin üzerinden bu yılan halkasını geçirerek kaideye iyice yapıştırmış. Tekrar okuyup üfürmüş; derken yılanlar taş kesilmesin mi?. Ondan kelli memleket halkı yılanların şerrinden

Resim : 1, A.

Ulucaminin kapı kubbesi kaidesindeki yılan kornişlerini gösterir

Resim : 1, B.

Oymalar arasında yılan başlarını daha açık gösteren şekil

kurtulmuş. Eğer cin külâhı kubbe yıkılırsa imiş, tılsım bozulur ve memleketi yine yılanlar istilâ ederlermiş (!)» [2]

Filhakika, bir cami kubbesinde veya kemerinde böyle yılan şekilleri mânasız görülür. Sanki resim edecek başka şey mi

[2] — Yusuf İzzet «Eski Adanaya Bir Nazar», «Türksözü» gazetelerindeki 1928 makale sahibi, sayın B. Yusuf İzzet, bu efsaneyi nakletmekle beraber, kendisi inanmıyor; fakat yılan resimlerinin ne için oraya yapıldıklarını anlamadığını söylemiyor.

yoktu?. Niçin yılan ve ejder gibi soğuk yüzlü bir mahlûku başa çıkarmış, taca tahta oturtmuşlar. İşte burada derhal hatırıma : «Şahmaran — Yılanlar Padişahı» masalları geliyor, değil mi?.

Ne ise okuyucularımızı fazla merakta bırakmadan bu işin aslını anlatalım :

Türk totemciliğinin en eski hatıralarından olarak yılan, uğur ve saadet timsali sayılmıştır. Çinlilerin Taoizm dedikleri Natürizm yani tabiatçılık dininde Türkler, fezayı dört aslî cihete şöyle taksim etmişlerdi : 1) Şarkta gök ejderha, 2) Garpde Ak kaplan, 3) Şimalde Kara kaplumbağa, 4) Cenupta Kızılkuş.

Her cihet kendi hayvanının adını alır ve muhtelif hallere göre uğurlu, yahut uğursuz sayılırdı. Türkler bir yerden diğer mahale göç edecekleri zaman etraftaki eşyaya bakarlar. Eğer bunlar kendi cihetlerine muvafık şekiller gösterirlerse : Meselâ, garpte bulunanlar Kaplana, Şarkta olanlar Ejderhaya benziyorlarsa bu göç uğurlu demektir... Bu dört cihet senenin dört mevsimine karşılıktır : Şark ilkbahar, Cenup Yaz, Garp Sonbahar, Şimal Kış.

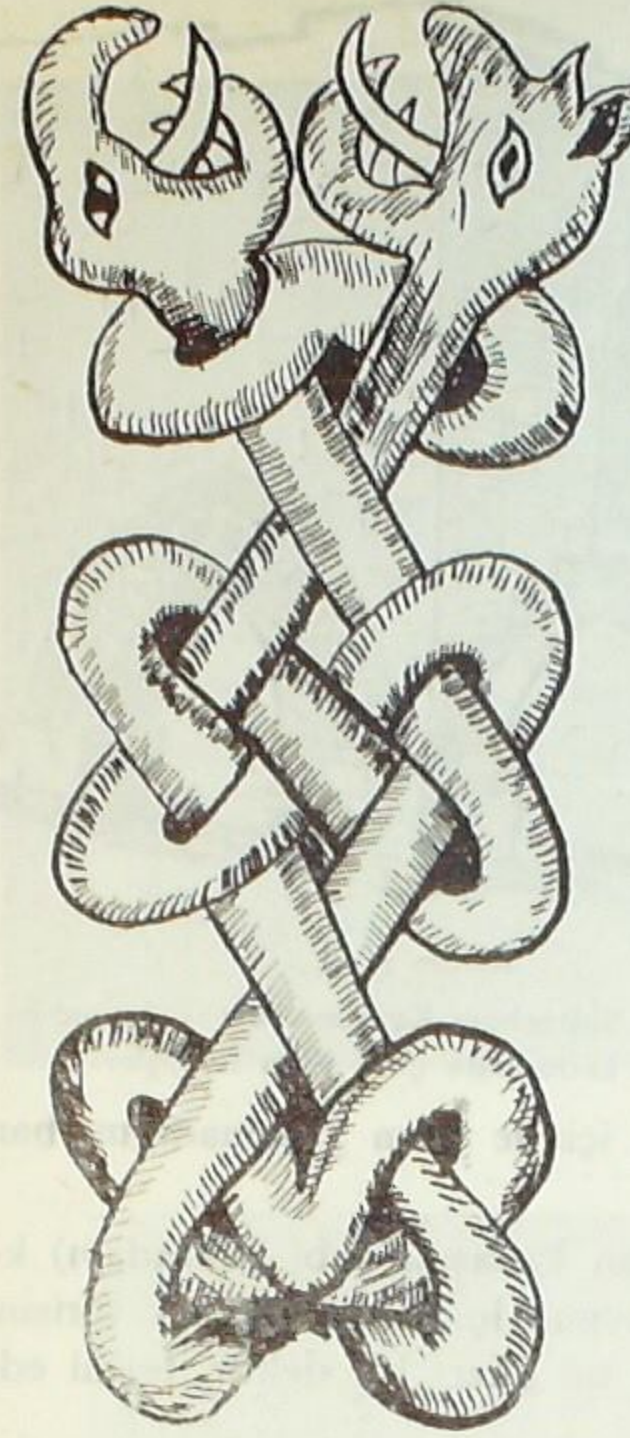
Türk takviminde her on iki yıla bir Çağ denilirdi. Bu on iki seneyi on iki hayvanın isimleriyle ifade ederlerdi : Tavuk, at, tavşan, öküz, it, domuz, maymun, yılan, sıçan, pars, koyun, timsah. Bir adam hangi hayvanın yılında doğmuşsa kendisine o senenin adını taşıyan hayvanın kudsiyeti isnat edilirdi. Bununla beraber, aynı yılda doğanlar birbirile evlenemezlerdi; çünkü totem kardeşi sayılırlardı [3].

İşte Türk türesine göre şarkı ve ilkbaharı temsil eden (Yılan) uğur ve saadet sembolü olarak Oartaasyada ve bilâhere Anadolu'da Türk medeniyet âbideleri olan cami, medrese, kervansaray, şifahane... gibi yapılara nakış ve tersim edilmiştir.

Çankırıda 1235 milâd yılında yapılmış olan Atabey Ferruh darûlşifasında taşa işlenmiş bir yılan şekli şimdi Türk tıp tarihi enstitüsü tarafından rozet olarak şekillendirilmiştir. (Resim 2).

Birbirine dolanmış, aynı şekildeki, yılan gövdelerinden mürekkep bir örgüye, Ortaasya ve Nepal'de tesadüf edilmiştir. Hindistanın Biçapur şehrinde, 1686 yılları arasında saltanat sürmüş olan Adil Şahiler sülâlesinden Mehmet Adil Şah'ın türbesinin divarındaki madalyon ve örgü şekli ile turfanda bulunan,

[3] — Türk Türesi, Ziya Gökalp. Ve Türk medeniyeti Tarihi: Ziya Gökalp.

Resim : 2

Çankırıda Atabey Ferruh Şifa Yurdunda taşa kabartma şekil.

miş bir örgü teşkil etmiş olduğu halde kabartma tasvir edilmiş ve altına hastanın nezri kitabesi yazılmıştır.

Dr. Rebî Barkın'ın da işaret ettiği veçhile : Anadolu'nun muhtelif yerlerindeki Selçuk ve Osmanlı yapılarında, Turfan'da cenubî Hindistan'daki Türk eserlerinde birbirinden bu kadar uzak ve tamamen ayrı memleketlerde rastlanan bu yılankavi resim ve mozayiklerin menşei Ortaasya Türk yurdudur.

[1] — Türk Tıp Tarihi Arşivi. Yıl 5, sayı 17, Dr. Rebî Barkın'ın «Tıp Tarihi Enstitüsünün çizdiği hekimlik rozetine dair» adlı yazısına bakınız.

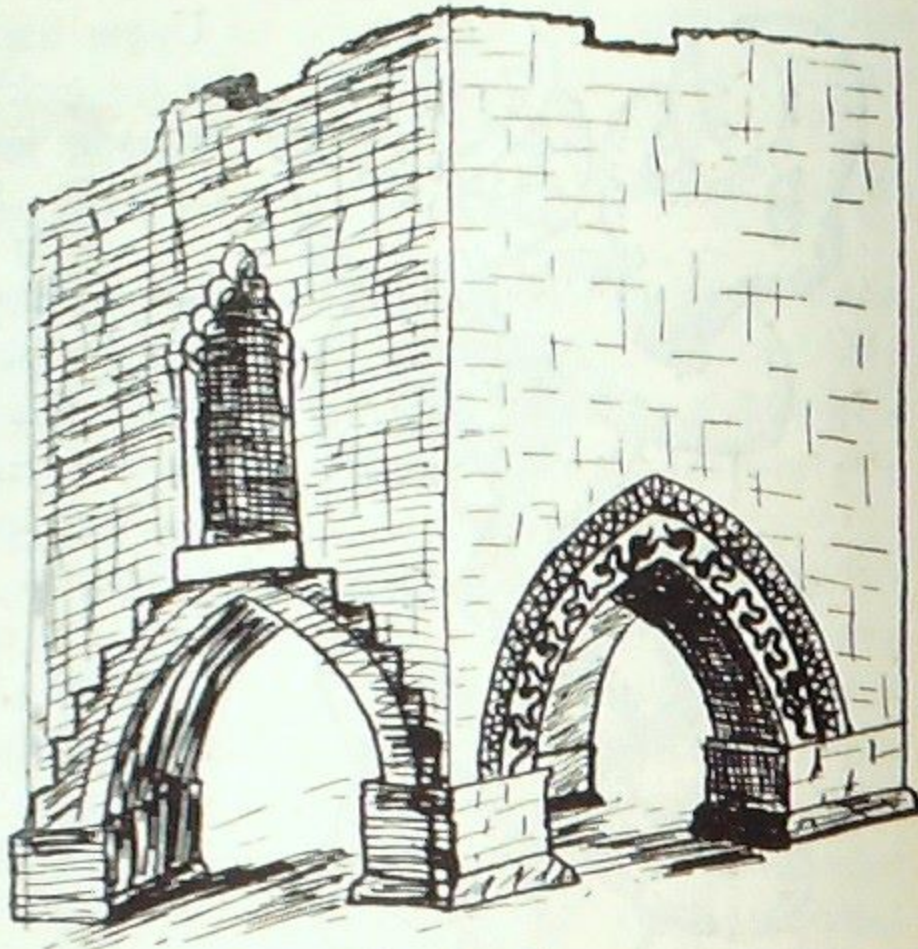
[2] — Bakınız, Bergama Rehberi ve Şifayurdu.

Uygur harflerile yazılmış Türkçe bir mektubun altındaki yılan kıvrımlı imza birbirinin aynıdır. [1].

Bu yılan şekli, eski Yunan mitolojisinde de tıp ve eczacılığın bir timsali olarak gösterilir. Yılan, Yunanlıların sağlık ve şifa mabudu (Askûlapisyo — Asçepios) ın timsali ve onun mukaddes hayvanıdır. Milâttan önce 5 ci asırda Bergama'da (Askûlap şifa yurdu) kurulmuştur. Bu hastahane, küçük Asya'nın hastalarını tedavide mühim bir rol oynamıştır. Bergama krallığı zamanında ehemmiyeti artan bu müessesenin şöhreti, Romalılar devrinde bütün dünyayı tutmuştur. O kadar ki : İmparator Karakalla bile hastalığa uğradığı zaman derhal bu yurda sığınmış ve tedavi sayesinde iyileşmiştir. Buna şükran olarak Bergamaya 50.000 kişilik Amfiteatr yaptırmıştır. [2]

Bursa müzesinde mevcut mermer bir plâkada, üskûlâbın yılanı, Selçuk armasında görüldüğü veçhile, kıvrılmış, çöreklen-

Kayseri ile Sivas arasındaki (Sultan Hanı) kervansarayının avlusundaki dört ayaklı mescidin şark kemerindeki karşılıklı yılanların bükümler teşkil ederek vücade getirdikleri güzel korniş, başlangıçta arzettiğim cihet mefhumunu ifade eder. Sonra böyle mübarek bir yapıda kullanılması da elbette uğura alâmettir. (Resim 3—4), Bununla beraber, Sultanhanı koylülerine «Bu

Resim : 3

Kayseri'nin Sultanhanı Kervansarayı avlusundaki mescit kemerinde çifte yılan kornişleri

yılan âlemlerinden dolayı hanın içinde yılan yaşamadığını bana söylediler.

Kezalik, Kayseri'nin Bünyan kazasına tabi (Karadayı) köyündeki (Karatay) [6] kervansarayının iç kemerlerinden birisinin cephesindeki yılanlı mozaiklerle ne güzel bir dekor teşkil edilmiştir? [Resim 5]

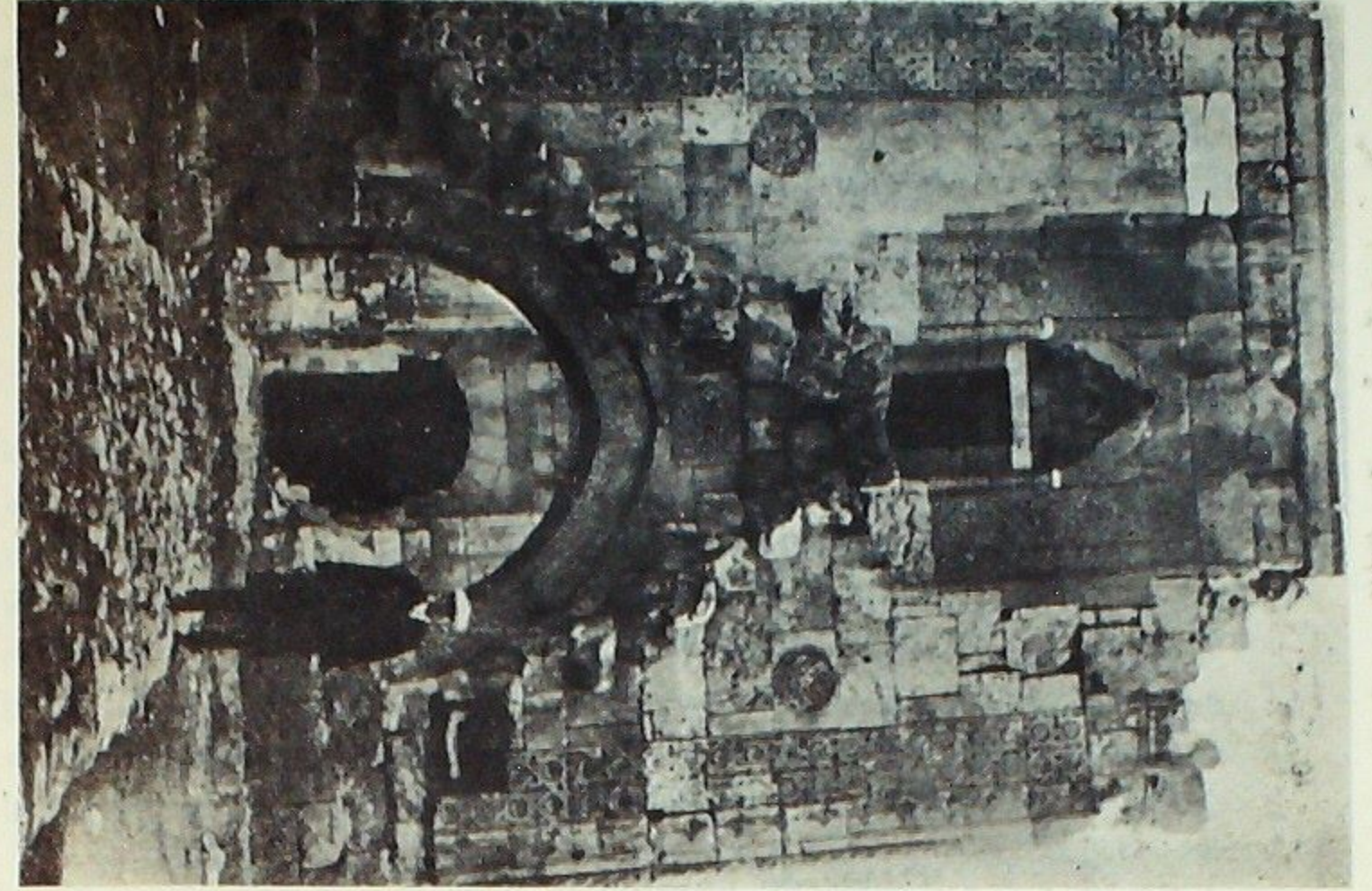
Ulucaminin şimal cephesindeki pencere kurşunları da yılankavi örgü teşkileden gayet zarif söge direklerle süslüdür. Türk mimarisinde pek çok tesadüf edilen yılankavi burmalı sütunlar da, bu timsali ifade etmektedirler.

Türk Selçuk mimarisinde kullanılmış olan çifte kartal ve arslan mozaikleri ve firizleri de, ilk totemcilik devirlerimizden kalma soy ve boy alâmetleri olan mukaddes timsallerdir.

Şu halde netice : Oğuz'un Yüregil kabilesinden olan Ramazanoğulları, yaptırdıkları güzel camide, Atalarından kalma bir âdet ve teamüle riayetle çifte yılan kuşağını kubbelerine kuşatmakla yapılarına ve işlerine uğur ve saadet bahş ve namlarını ibka etmişlerdir.

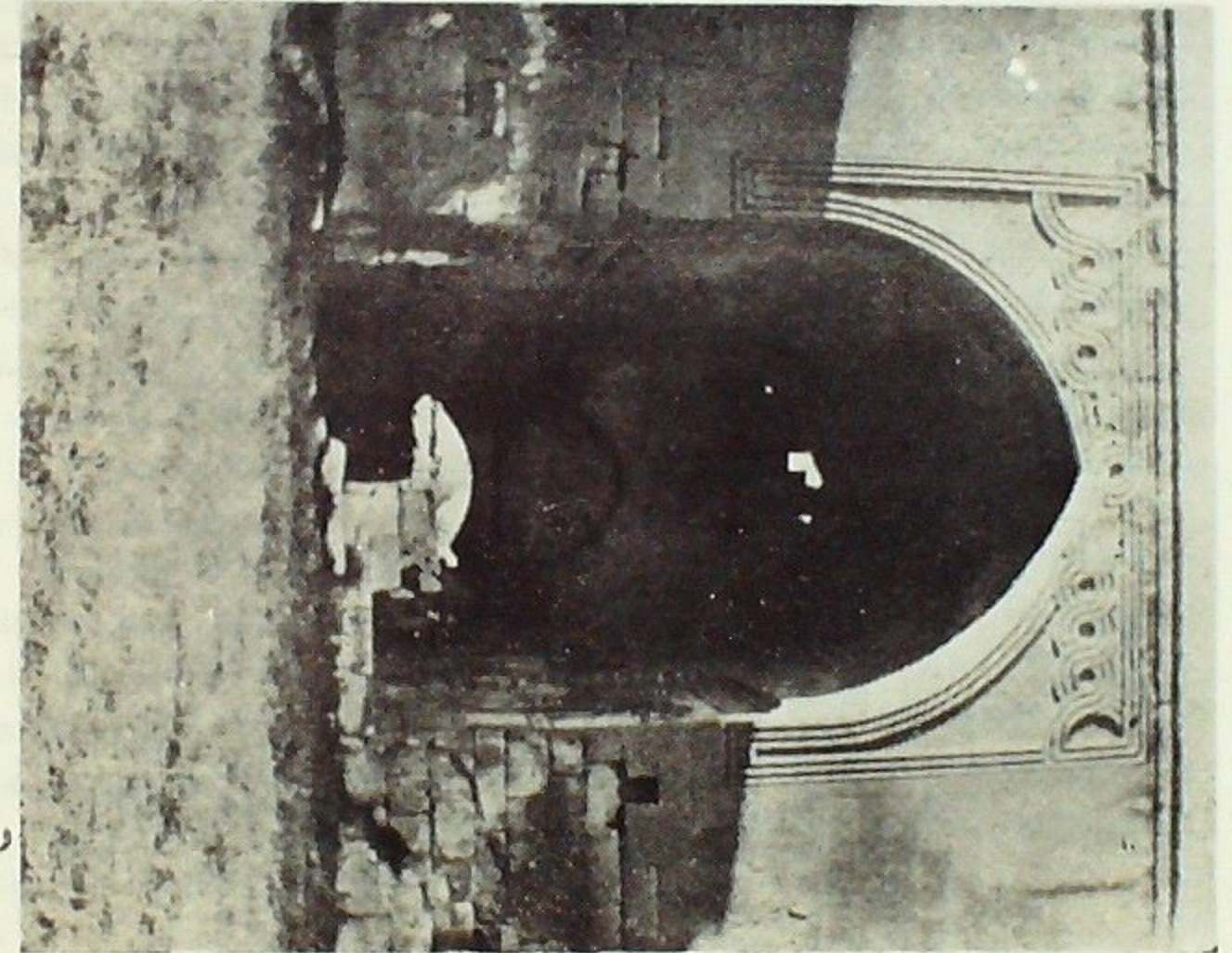
Naci KUM

Resim : 4 Sultanhanı içindeki mescit. Kayseri (Tuzhanı civarı.) Yılan kornişleri bu cephede olmayıp şark ve garp kemerlerinde nakşedilmiştir.

Resim : 5

Kayseri — Bünyan Kozasının Karadayı köyünde (KARATAY) Kervansarayının içi

Nasip

Kilitli gökler arkasında,
Halka halka çılgınlık,
Mavi sır kuşunun
Rüyadan kanadında saklı,
Dualardan örülmüş,
Paslı bir anahtar.

Ninnilerimin gölgesi
Hatıralarıma huzur,
Tesellime günler.

.....
Allahım nerde
Mes'ud olacağım yer?

Göklerde nasibim iç içe,
Avcuma dökülen sükût.
Göklerde nasibim kat kat,
Yolcusuz yol, rüyasız uyku,
Hatırasız hayat...

Bilmiyorum hangi el serpmiş,
Ufkuma geceyi?
Tutuşmuş yıllar ötesinde,
Bir sabah kadar sessiz,
Bekliyorum neticeyi.

Tomurcuklarla açacak an,
Sükûtuma sardığım hal,
Ayışığından sızan bahçemin ıtrı.
Ve ey nasibim!...
Mazime karıştırdığım istikbal.

Kemal Sadık

Cemiyet ve İnsan Tekâmülünde

RESMİN TESİRİ ve ÇOCUK

Yazan : VAHİDE BİRKEN

İnsanların medeniyet ve tekâmül devresine erişebilmeleri için birçok safhalar geçirmiş mecbur olduklarını tarih bize yakinen göstermektedir. Bu gidişin hemen her adımında resim yeni bir vazifeyi üzerine almıştır. Tarihin henüz hiç bir şeyi kaydetmediği zamanlarda, doğrudan doğruya zevke hitap ederek, taş tunç ve tahta aletlerin üzerinde dekorasyon halinde başlayan resim, yavaş yavaş başlayan cemiyet teşekküllerinden sonra insanların anlaşabilmeleri için konuşmak kadar büyük bir ihtiyaç olan yazı da kullanılmıştır.

Topluluklar o insanlar arasında bir takım müşterek rabitalar yaratır. İşte ilk cemiyet hayatıyla başlayan ve bugüne kadar da devam edegelmekte olan müşterek rabitaların başlıcası din, ve ondan sonra da milletlerin âdet ve kanunları olmuştur. Putperestler zamanında taştan veya tunçtan heykel, haud Rölyef, ve Bas Rölyet tarzındaki ilâhların ifadeleri dinî telkinlerde kâfi görülüyordu. Fakat Hristiyanlığın teşekkülünden sonra resim dinî telkin vasıtası olarak ta kullanılmıştır. Ve bilhassa Ronesanta yetişen büyük ressamların hemen ekserisi dinî ekspresyonlarını anlatan tablolarla halk arasında Hristiyanlığın yerleşmesine yardım ederek resme dinî bir telkin vazifesi yüklemiştir. Meryem ve İsa'nın çocukluğuna ve hayatına dair binlerce resim ve mozaik tablolar bunu bize anlatmaktadır.

İslâmiyette suret çıkartmak günâh olduğu için resim burada bir yer alamamış ve bundan dolayı da islâm dinini kabul eden milletler arasında, güzel san'atlara ait olan resim ve heykeltraşlık diğer kollarına nazaran çok geri kalmıştır. Ve son asırlara kadar edip, musikîsinas ve mimar gibi meşhur ressam ve heykeltraşlar yetişememiş ve bu kollara ait yalnız nakkaş ve minyatüristler yetişmiştir.

Rönesansdan sonra resim dinden uzaklaşmağa başlayıp hayatla alâkalanma yolunu tutmağa başlamış ve muhtelif branşlarile tiyatro, sinema, reklâm, moda vesairede yer almaya, terbiye sistemi ve hatta ruh ve asabî hastalıklara karşı tedavi sistemi olarak kullanılıp bugünkü tekâmüle erişmiştir.

İnsan malûm olduğu veçhile doğumundan ölümüne kadar olan yolu evvelâ insiyakî ve sonra hissî, iradî ve aklî hareketlerle çizer ve yürür; bu, çocukluk, gençlik ve kemal zirveleridir. İşte resmin, insan topluluğunun geçirmiş olduğu devrelerde olduğu gibi ferdin geçirdiği bu devrelerde de haleti ruhiye, irade ve seciye üzerindeki tesirlerini de göz önünden geçirecek olursak görürüz ki :

Çocuk iki buçuk üç yaşından itibaren kalemle bir takım çizgiler ve daireler, daha sonra bunlarla muhitinde görmüş olduğu cisimlerin dimağında bıraktığı iz ve tesirini ifadeye çalışır. Bu devrede çocuklar daima alıcı vaziyetinde olduklarından bunlara öğretilmek ve tanıttırılmak istenilen şeyleri kendilerinin anlayacağı şekilde basit çizgilerle alâkasını çekerek gösterilirse, çocukta gördükleri risimler hakkında bir fikir ve bilgi sahibi olmalarına yardım eder ki kendi kendilerine edinecekleri bilgiyi kolaylaştırmış olur.

Oyun çocuğu devresinde çocuğun çizdiği çizgiler doğru dan doğruya insiyakîdir. Elinden nasıl çıkarsa öyle çizer. Bu hareket ancak mektep çocuğu devresine girdikten sonra, yavaş yavaş kendi hakimiyetine gider. Bu devrede resmin çocuk üzerinde büyük tesir vardır. Dimağında her şeyin nûve halinde bulunduğu ve inkişaf için hzrekete geçirildiği bu ilk mektep devresinde resim, evvelâ o zamana kadar gördüğü eşyaları tetkik ile onlar hakkında vazih görüşlere sahip olmasına yarar. İkinci olarak her hangi bir çizgiyi çizerken onun doğru olmasına gayreti iradesinin inkişafına, renklerin imtizacı zevkiseliminin inkişafına, hayalî resimlerse muhayyile ve düşüncelerini mevkîi fi'le koyabilmesi için bir başlangıç teşkil eder. Ve çocuk anlatmak istediği düşünce ve hislerini hayalî kompozisyonlarla ortaya koyarak haleti ruhiyesine kendisinin terbiyesiyle meşgul olanlara anlatmış olur ki, o devrede mürebbinin vazifesini, çocukdaki bu ruhî haletlerin normal olarak ve iyi bir tarzda inkişafı için lâzım gelen tedbirleri almak daima seçeceği mev

— Devamı 34 ncü Sayfada —

DUALARDAN :

Ey.. tunç kubbeler lâlesi gözler,
Sabah oluyor, sabah!
Gün gün ağarır nurunla günah.
Kırk yıl sürüdüm bu haçı yer yer;
Bir yanım İncil, bir yanda kur'an
Okur yusuf'u kumlarda Seyhan.

Ey.. mor dudağın lezzeti yâd,
Sabah oluyor, sabah!
Bir ay-gölgesi omzumda günah.
Seher tadınla mestolur murad;
Sanki şafaklar tutuşur zevkten,
Bin kız-kanı akmış gibi gökten.

RASİM GÖKNEL

Anadolu Tarihinin Yazılı Kaynakları

Yazan : OSMAN SÜMER

Tarihi teşkil eden malzeme vakıalardan ibarettir. Tama-
men hakikî olarak kabul ettiğimiz vakıalar vesika veya kaynak
dediğimiz orijinal eserlerden çıkarılır. Asıl tarihî devre ait vesika-
lar üzerinde yazı bulunan taşlar, tuğlalar, tabletler (*), papirüs-
ler, deriler ve kâğıtlardır. Bunlar kitabe, mektup veya daha baş-
ka türlü yazılı hallerde en eski devirlere ait olmak üzere ele
geçmiş ve halen dünya müzelerinde büyük bir itina ile muhafaza
edilmektedir.

Yazılı vesikaların içinde hayalî mevzular da olabilir. Bu
uydurmaları hakikî vakalardan ayırt etmek te oldukça güçtür.
Bunun için bir takım usuller vardır ki bunlar tarihî intikad bah-
sinin en lüzumlu fakat çetin meseleleridir.

Bu hususta birinci derecede mühim olan şey orijinal kay-
naklardaki eski yazıların okunmasıdır. Bu mühim iş başarıldık-
tan sonra anlaşılabilen herhangi bir vakanın tarihî tenkid kaideleri-
ne uyarak hakikatle olan münasebetini meydana çıkarmak lâ-
zımdır. Hiç te kolay olmıyan bu işleri başarmak şüphesiz derin
bir bilgi ve keskin bir seziş kabiliyetine bağlıdır.

Tarihî hakikatler tamamen tebellür etmeden evvel nazari-
yelerle dolu bir çok şüpheli devirler ve istihaleler geçirirler. Bu-
nu da nazarı itibare alırsak orijinal kaynaklardan hakkile istifade
etmenin ne kadar zor ve uzun bir çalışmaya istinat ettiğini an-
lamış oluruz.

Mahiyetini izah ettiğimiz veçhile tarih için en kıymetli ve-
sika yazılı eserlerdir. Esasen hakikî tarih devri yazı ile başlar.
Yazısız devir tarihe yardımcı olan Prehistuar ve Arkeoloji gibi
ilimlerin faaliyet çerçevesine dahildir.

Yazı, ilk icat edildiği devirden itibaren tarihe hizmet et-
miş değildir. Yazının tarihe kaynak olduğu zamana kadar geçir-
diği bir çok safhalar vardır ki bu husus ancak yazının tarihile
uğraşanları alâkadar eder. Yazının tarihe kaynak olması onun

(*) — Tablet kilden yapılmış ve yaşken üzerine yazıldıktan sonra pi-
şirilmiş yassı, yazılı vesikalardır.

bir çok tekâmül derecelerini anlattıktan sonra artık vazifesini yap-
mağa başlamış olması demektir. Bu itibarla muhtelif medeniyet
sahalarında yazının tarihe hizmeti muhtelif zamanlarda başlamıştır.

Şimdi yine bunun üzerinde yürüyerek üzerinde yaşadığı-
mız Anadolu'ya Prehistörük ve Arkeolojik çağlardan sonra ya-
zılı devre ne vakit girildiğini ve bu kaynakların mahiyetini izah
edeceğiz. Anadolu için Milâddan 2000 yıllarına ait yazılı vesika-
kalarımız vardır. Bunlar kısmen Hiyeroglif yani resim yazısı kıs-
men de çivi yazısıdır. Resim yazısına Kültepede (*), bulunan si-
lindir ve damga mühürlerinde tesadüf ediyoruz. Çivi yazısına ise
Asur kolonileri devrinde ve Eti imparatorluğunun kuruluş za-
manlarında rastlıyoruz. Takriben milâddan evvel 2000 ile 1900
yılları arasında Anadoluda Asur ticaret kolonileri vardı. Asur
kolonistlerinin Asur çivi yazısıyla asurca pek çok tabletleri ele
geçmiştir. Bunlar daha ziyade ticarî, iktisadî mektuplar veya se-
netlerden ibarettir. Bunların hepsi de okunmuş ve neşredilmiştir.

Memleketteki yabancılar çivi yazısı kullandıkları halde
mahallî beylikler ve yerli halk mühürlerde gördüğümüz resim
yazısını kullanıyorlardı. Maalesef bu yazı henüz çözülerek tarihi
aydınlatmağa hizmet etmiş değildir. Mamafî halihazırda üzerinde
uğraşan pek çok âlimler vardır. Aynı kralın hem çivi yazısıyla
tabletlere hem de resim yazısıyla taş üzerine kitabeler yazdır-
dığı da vakidir. Asur ticaret kolonisi devrinden sonra çivi yazısı-
nın esaslı olarak ne zaman kullanılmağa başladığını kat'i şekilde
bilemiyoruz. Fakat Eti devletinin kuruluş tarihi olan 1850 yılını
aynı zamanda çivi yazısının başlangıcı olarak ta kabul edebiliriz.
Etilerin Mezopotamya çivi yazısını nereden ve nasıl iktibas ettikle-
rini iyi bilememekle beraber kendi dillerinin bünyesine uygun
bir tarzda hatta pek çok işaretlerin de şeklini kısmen değiştire-
rek aldıklarını söyleyebiliriz. Böylece çivi yazısı Eti imparator-
luğunun resmî yazısı olmuş ve imparatorluğun yıkılış tarihi olan
1200 yıllarına kadar kullanılmıştır. Fakat devletin bu resmî yazı-
sının imparatorluk hududuna dahil olan halk tarafından kullanıl-
madığını tahmin edebiliriz. Zira Eti çivi yazısıyla ele geçen eser-
ler hep devlete, saraya, krala ait resmî vesikalar olup bunların

(*) — Kültepe, Kayseri yakınında eski Asur ticaret kolonilerinin mer-
kezi olan Kaniş'in bulunduğu yerdir. Anadolu'da takriben 100
sene kadar süren Asur ticaret devrinin merkez şehri burasıdır.

hepsi de hükümet merkezi Hatusaş da (*), devletin Arşiv (**) dairesinde bulunmuştur.

Umumiyetle çivi yazısı kil tabletlere yazıldığı halde resim yazısı taşlara yazılırdı. Yazıldıkları maddelerin ayrı ayrı oluşundan aynı devirde bir kralın her iki yazıyı birden kullandığını tahmin edebiliriz. Zira bazı hükümdar mühürlerinde ve taş kabartmalarda her iki yazıya birden tesadüf edilmiştir. Halkın çivi yazısını kullanmamasına rağmen resim yazısıyla eserler meydana getirdiklerini de pek iddia edemeyiz. Çünkü 1200 yıllarına kadar devam eden Eti devrine ait resim yazılarına bir kaç hususî kral mühürle biriki kabartmadan başka hiç bir yerde tesadüf edilmemiştir.

Etilerin ortadan kalkması ile 1200 yıllarından sonra bilhassa Cenubî Anadolu'da Eti'liği ve Eti kültürünü devam ettiren bir çok küçük krallıkların hüküm sürdüğü devirde resim yazısı kullanılmaya başlamıştı.

750 yıllarına kadar devam eden bu cenup Eti medeniyetinin en karakteristik hususiyeti bu resim yazısıdır. İmparatorluk devrinin aksine olarak bu zamanda çivi yazısı heman hiç kullanılmamıştır. Şüphesiz ki bu sıralarda hakimiyetlerini Toroslara ve Akdenize kadar yayan Asur'lular kendi dillerile çivi yazısını kullanıyorlardı. Fakat cenubî Anadolu'nun küçük hükümetleri ezcümle Kargamış, Maraş, Zincirli ve Sakçagözü hep resim yazısıyla yazıyorlardı.

İşte bu muahher devrin mahsülleri olan ve adı geçen yerlerde bulunan pek çok yazılı âbideler ve taş kitabeler devirlerinin en belli başlı tarihî kaynaklarını teşkil ederler. Fakat maalesef yukarıda da söylediğimiz gibi bu yazı henüz okunmamıştır.

Şimdi yazdıklarımızı hülâsa edersek Anadolu tarihine ait yazılı kaynakların iki ayrı cinsten olduklarını görürüz. Bunlardan halihazırda okunup istifade edildiği için en mühim sayacağımız Eti çivi yazısı imparatorluğun son yıllarına kadar kullanılmış, resim yazısı ise o sıralarda yeniden başlayarak 750 yıllarına kadar devam etmiştir. Bunlardan başka yine çivi yazısıyla yazıldığı halde tamamen okunamayan diğer eski Anadolu dillerine ait pek

(*) — Hatusaş, Etilerin devlet merkezi, bugünkü Alaca kazasının Boğazkale nahiyesidir.

(**) — Devlete ait resmî muharreratın muhafaza edildiği evrak mahzeni.

Kalver

İsal..

Açıldı göğün kapıları,
Konuştu kalver.

Boğdu "Maşrik,, in çığlıkları
"Mağrib,, in kahkahasını.

Dört demir çivi,
İki ağaççıkla el ele verdi Kalver;
Adını dilden dile verdi Kalver...

İsal..

Yerlere eğil kalver!..

Toprak damlardan

Seyredip mavi çöl akşamlarını,

—Meryem çocuklariyle beraber—
Yerlere eğil Kalver!..

Mehmet Deligözü

İtiraf

Üstünde duygumuzun, itiraf bir gecedir;

Mehtaplara ışığa sabrımız delicedir;

İnan bu bilmecenin, düğümü dört hecedir.

Temiz dudağında bu ilk beste sevgimizin

T. KOMŞU

çok vesikalar vardır. Bunlar meyanında proto etice, luvice ve hurice yazılmış eserleri sayabiliriz. Bu dillere ait vesikaların pek çokları Etilerin merkezi olan Hatusaş'tan ele geçmiştir. Görülüyor ki Anadolu tarihinin başlangıç devirlerine ait malûmatımız, bütün bu yazılı kaynaklardan edilecek istifadeye mütevakıftır. Bu da henüz tamamen imkân derecesi dahilinde olmadığı için Anadolu tarihine ait bilğimiz umulduğundan daha ziyade noksandır.

Trahom ve Neticeleri

— 3 —

Yazan : Dr. IZZET BİLGİ

Adana Trahom Hastane
ve Dispanser Başhekim

Tedavi edilmeyen trahomlarda bir müddet sonra kapaklar eğilir, kirpikler içeri döner, ameliyatla tashih edilmezse içeri dönen bu kirpikler gözün önündeki şeffaf ve çok nazik olan karniye tabakasını döve döve yaralar yapar. İşte bu yaralar iyi olduktan sonra hiçbir zaman tedavi kabul etmeyen puslar yapar. Görmenin penceresi olan karniye tabakasının bu puslarla örtülmesi Trahomun korkunç akibetini, körlüğü husule getirir.

Bundan başka trahomlu bir göz dışardan eklenen diğer mikroplarla da çok fena akibetler meydana gelir. Böyle bir göz derhal kızarır, çapaklanır ve göz kapakları şişer. Hasta gözünü açamaz, gözlerinin aralığından cerahat akar. İşte bilhassa sıcak mevsimlerde husule gelen trahomun bu şekline (Oftalmi) denir. Bu en korkunç, en tehlikeli şekildir. Eklenen mikrobun kuvvetine göre bir kaç gün zarfında gözü söndürür. Gözün en hassas tabakası ve görmenin penceresi olan Karniye tabakasını bir iki gün zarfında eritir. Tıpkı bir kipritin ispirto veya benzini tutuşturduğu gibi... Bu Oftalmilerin tesirile pek az zaman zarfında görmek nimetinden mahrum kalmış yüzbinlerce bedbaht gösterilebilir.

İnsanlık için cidden büyük bir tehlike teşkil eden bu hastalıkla senelerdenberi uğraşılmaktadır.

Bir taraftan âlimler ve mütehassıslar labratuvarlarda bu korkunç hastalığın hakiki mikrobunu keşfe çalışırken diğer taraftan hastane ve dispanserler bu musibetin talisizliğine uğruyan mustarip insanlara kucaklarını açmış; onlara şifa ve ümit vermeğe çalışıyorlar. Arsiulusal bir önem kazanmış olan Trahom savaşına şimdiye kadar milyonlar sarfedilmiş ve yine edilmektedir.

Bizde de Cumhuriyetin feyizli varlığı yurdun bu büyük derdine karşı derin bir alâka ve hassasiyetle savaş açmıştır.

— 22 —

1925 senesindenberi başlayan bu mücadele 1933 te İsmet İnönü'nün Sağlık Bakanı Refik Saydam ile yaptığı şark seyahatinden sonra Trahomlu mıntikalarda yeniden hastane ve dispanserler açılması suretile bir kat daha büyümüştür. Bugün Cenup ve Şark vilâyetlerimizde on muhtelif yerde çalışan sabit ve gezici teşkilâtımız mütemadi ve hummalı bir faaliyetle çalışmakta ve muvaffakiyetler elde etmektedir.

Bugünkü modern Trahom mücadelesinde propaganda da büyük bir mevki ayırmak icap eder. Son tetkikat yalnız hastane ve dispanser faaliyetinin Trahom mücadelesinde muvaffakiyet için kâfi gelmediğini meydana çıkarmıştır.

Bu bakımdan propagandaya büyük bir önem verilmektedir. Mekteplere büyük trahom afişleri asılmakta ve talebeye trahomun fenalığını gösterir küçük broşürler dağıtılmaktadır. Aynı zamanda dispansere müracaat eden hastalara ve halka föyvolanlar verilmekte, büyük divar levhalarında iri cümlelerle Trahomun fenalığı anlatılmaktadır. Dağıtılan bu föyvolanlarla bilhassa halkın temizliğe karşı sevgi ve alâkasını çekmek hususu güdülmektedir. Bu föyvolanlarda aşağıdaki nasihatlar yayılmalıdır :

“Her şeyden evvel temiz bulununuz, ellerinizi ve yüzünüzü sık sık sabunla yıkayınız. Şüphe ettiğiniz trahomlunun elini sıkmayınız, şayet sıkamak mecburiyetinde olursanız hemen elinizi ya sabunla veya ispirto ile temizleyiniz. Evinize trahomlu hizmetçi almayınız, eğer almış iseniz hemen tedaviye gönderiniz. Hiç bir zaman çocuğunuzun bu hizmetçi ile temas etmesine müsaade etmeyiniz. Şüphe ettiğiniz trahomluya ait hiç bir eşyaya el sürmeyiniz, şayet sürmüş iseniz ellerinizi hemen temizlemeği unutmayınız. Karasineğe düşman olunuz, biliniz ki bu pis hayvan Trahomu bulaştırır. Onların üremesine sebep olan gübrelerin birikmesine hiç bir zaman meydan vermeyiniz. Gözünüzdeki ufak bir rahatsızlığı sakın ihmal etmeyiniz. Daima büyük musibetler küçük ihmallerden doğar. Onun için şayet hastalığa tutulsanız bile bunun az zamanda tedavisi mümkündür. Parasız devlet hastane ve dispanserlerine koşunuz. Bu teşkilât her vakit size yardıma hazırdır. Bukadar kolaylık karşısında hiç bir zaman gözlerinizi tedaviden gocunmayınız. Dostlarınıza, akrabalarınıza ve bilhassa çocuklarınıza Trahom felâketinin büyüklüğünü, bakılmazsa muhakkak gözü kör edeceğini, kör bir insan ise yaşayan bir ölüden farksız olduğunu anlatınız.

— 23 —

Çirkîn

Görünce ben o kara gözlü esmer çirkini
Gönlüm gördü, bakınca o kara gözdekini
Bilemedim ne yapmış, onun öyle rengini
Hangi bülbül aşkının dumanı vurmuş ona
Hangi gölün rengi de girivermiş araya

O simsiyah gözleri ferhat gibi bakıyor
Sonra şirin bakışı göze, gönle akıyor
Bilmem âşık, mağşuk mu, gözü sevda çakıyor
Hangi gönül yanıyor o gözlerde acaba
Hangi gözün izidir aşk çiziyor oraya

Lâlelerden bir bulut gölge dökmüş yüzüne
Misler saçmış rengine, sevda bakmış gözüne
Neden daldı bilemem gözlerim o çirkine
Hangi aşkın sihri sisler örmüş o aya
Hangi gül yüz kokusu bade sunmuş oraya

ŞAHAP RIZA TOY

(Bunları yapmakla hem kendinizi hem de yurdu büyük bir düşmandan kurtarmış olacaksınız.),,

Bugünkü büyük inkılâbı yarın omuzlarında yaşatacak neslin rehberleri, sayın öğretmenlerin bize bu çetin yolda yardım etmelerini dileriz. Mektepte Trahomun fenalığına inanan yavru onu aile muhitine de aynı şekilde bildirmek vazifesini üzerine alacak, bu suretle mektep bizim için büyük ve kıymetli bir yardımcı menbaı olacaktır.

Türk çocuğu büyüğüne ve öğretmenine en yüksek saygı ve sevgi ile bağlıdır. Onun bu kuvvetli bağlılığından biz de kendi hissemize bir pay ayırmak isteriz. Sayın öğretmenler onlara trahomun fenalığını, pisliğin mazarratını, hastalıktan korunmanın çarelerini, şayet hastalığa tutulmuşsa tedavinin iyiliklerini anlatmakla büyük ödevlerinden birini daha yapmış olacaklardır.

— SON —

Folklor Denemeleri :

BİRİNCİ BÖLÜM

— 3 —

Derliyen ve Yazar :
Cemal Oğuz ÖCAL

— B —

367. Baltayı taşa vurdu.
368. Başa gelen çekilir.
369. Başa gelen başta kalmaz.
370. Baba malı tez tükenir.
371. Babanın zenginliği para etmez, adam ol.
372. Benden ırak ol, cehenne me direk ol.
373. Bedava sirke baldan tatlıdır.
374. Bal tutan parmağını yalar.
375. Balım olsun, sinek Bağdattan gelir.
376. Balcıya pekmez satılmaz.
377. Balcı ağlar, pekmezci ağlar, katrancının gözü çıksın.
378. Becer de bal ye.
379. Balık baştan kokar.
380. Besle kargayı, oysun gözünü.
381. Ben yiyeyim zoru, sen ye loru.
382. Bu dünya fânidir fâni, verdiği gibi alır bu tatlı canı.
383. Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı sayılır.
384. Bir sadaka bin belâ savar.
385. Başkasının memleketinde horoz olup ötmektense, kendi memleketinde tavuk olup küllük eşmek daha yeğdir.
386. Bacak kadar boyu var. türlü türlü huyu var.
387. Bacağı eğri, dumanı doğru olsun.
388. Babası oğluna bir bağ bağışlamış ta, oğlu babasına bir salkım üzüm vermemiş.
389. Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur.
390. Bağa bak üzüm olsun, yemiye yüzün olsun.
391. Bakan göze yasak olmaz.
392. Başımda otlar gayrisi bitti.
393. Babamın öleceğini bilseydim, acı soğana değişir de yerdim.
394. Borcun iyisi vermek, derdin iyisi ölmek.
395. Boğaz dediğin kırk boğumdur, her sözünü boğa boğa söyle.
396. Bugün bana, yarın sana.
397. Baltayı kaldırma, yağı yiyen it belli olur.
398. Bir taşla iki kuş vurdu.

399. Bir kızı kendi haline bırakırsan ya devulcuya varır, ya zurnacıya
400. Benim kızım bina okur, öner döner yine okur.
401. Balığı baştan avlamalı.
402. Başın başı, başında başı var.
403. Baş ol da, ne başı olursan ol.
404. Baş ol da, istersen eşek başı ol.
405. Baş sağlığı, dünya varlığı.
406. Bedestende mal zâyi olmaz.
407. Bir ağaçtan hem okluk olur, hem.....luk olur.
408. Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
409. Bir çiçekle bahar gelmez.
410. Bir çıktı, pîr çıktı.
411. Bir şeyin önüne bakma, sonuna bak.
412. Bir evde iki kız, biri çuvaldız, biri bız.
413. Beş parmağın beşi de bir mi?
414. Baş parmağın hangisini kessen acımaz?..
415. Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar.
416. Bir ye de, bin şükret.
417. Bir fesli, bir saçlıyı besler.
418. Baş ol da soğan başı ol.
419. Bey dediğin ne, beğenmediğin ne?
420. Bülbülün çektiği dili belâsıdır.
421. Beni sokmayan yılan, bin defa yaşasın.
422. Ben derim bayram haftası, o anlar mangal haftası.
423. Ben hadımın derim, o oğlun kızın var mı der.
424. Belâ, kaza dur vardım demez.
425. Büyük büyüklüğünü bilmezse, küçük küçüklüğünü bilir mi?
426. Bin yattan, bir bilgiç iyidir.
427. Boş çuval durmaz.
428. Büyüklük Allaha mahsustur.
429. Borç vermekle, yol yürümekle tükenir.
430. Beyinsiz kafaya söz kâr etmez.
431. Büyüğünü bilmiyen Allahını bilmez.
432. Bozulmuş bağa bekçi ne gerek?..
433. Bülbülü altın kafese koymuşlar da ille vatan, ille vatan demiş.
434. Bin işçi, bir başçı.
435. Bostancıya bostan satılmaz.
436. Boş boğazı cehenneme atmışlar da, odun yaş demiş.
437. Buldun da bulandın mı?
438. Buldun da bunadın mı?
439. Buldun bir koyun, ye de doyun.
440. Bekârlık, sultanlıktır.

441. Boyacı küpü değil ki batırıp çıkarsın.
442. Bugünün işini yarına bırakma.
443. Bin tasa bir borç ödemez.
444. Bir buldu iki ister, akça buldu çıkı ister.
445. Bir adamın adı çıkacağına canı çıksın.
446. Büyük başın büyük derdi olur.
447. Bugün bulur bugün yeriz, yarına Allah kerim deriz.
448. Boş gezmektense, parasız çalışmak yeğdir.
449. Büyük lokma ye, büyük söz söyleme.
450. Bir dirhem et, bin ayıp örter.
451. Buna etme tulma dünyası derler.
452. Beşik ardı da bir, belen ardı da bir.
453. Beşik arkası da gurbet sayılır.
454. Biribirinle ye, iç de alış veriş etme.
455. Ben umarım bacımdan, bacım ölür acımdan.
456. Bitti köz, tükendi söz, kalkın gidin siz yatacağınız biz.
457. Ben ekerim deli deli, o verir dolu dolu.
458. Bilmediği beş vakit namaz, onu da şeytan komamaz.
459. Bitmez elinden taş, ölü gözünden yaş.
460. Boyumca buldum da, humuca bulamadım.
461. Bir söyle, iki işit.
462. Begün çalışan, yarın kazanır.
463. Bir yerim deyenden kork, bir yemem diyenden.
464. Bana göre hava hoş.
465. Bana göre hava hoş, torba boş.
466. Bir defa görmek, bin defa okumaktan yeğdir.
467. Biçilmiş kaftan gibi.
468. Ben kazanırım, o özenir.
469. Bele besle gerek olsun, ala kargalar gözün oysun.
470. Boş torbaya at gelmez.
471. Boş durana şeytan güler.
472. Biribirinden yüzü kara yavrularım.
473. Bir postum var atarım, nerde olsa yatarım.
474. Büyük dağın büyük tütünü olur.
475. Borçlunun duacısı, alacaklısıdır.
476. Başını taşa vurmamakça, ak başına gelmez.
477. Bolbol yiyen, bel bel bakar.
478. Bal alacak çiçeği buldu.
479. Bin nasihattan, bir musibet evlâdır.
480. Baş nereye giderse, ayak ta oraya gider.
481. Buğday başak verinee, orak pahaya çıkar.
482. Bozan olmadıkça, düzen olmaz.

Bir Masalın Sonu

Yazan : RASİM GÖKNEL

Kezban'ın acısı yüreğime çökmüştü. Sinirlerim bozu'muş, dün akşam uykularım veremli ciğeri gibi delik dişik olmuştum. Ne tarafıma dönseydim kollarını bana doğru uzatıyor, bahar o vastı kadar yeşil gözleriyle bana bakıyor, sevinçle yoğrulmuş sözlerle "Hoşgeldin Mehmet; çok bekledim seni, neden gelmedin?," diyordu. Uyuyamadım. Geyindim. Masum karı kokan şu havadan, şu yığından kurtulmak istedim. Köyün dışına çıktım.

Şafak sökmemiş, tan-yeri henüz ağarmamıştı. Yalnız, gölge salacak kadar ışık veren iri bir yıldız tepenin başında ışı ışı ışıydı. Toprak yollar çiğle yıkanmış, ağaçlar esmer sükûta boyanmıştı. Ne ses vardı ne bir nefes... Sanki kâinat susmuş dünyalar uyumuştum.

Oh, dedim, temizliği koklamak, kana kana içmek ne güzel. Yürüdüm. Billür karanlıklar içime dola dola yürüdüm. Esmer zerreler gönlümün içinde yana yana yolumu gördüm; yürüdüm. Mihraca'nın kavuğundaki elmas gibi pırıldayan o yıldız doğru yürüdüm, tepeyi tırmandım. Çahları aralıya aralıya yol açtım, yürüdüm. Onlar kollarını çimdiklediler, bacaklarını kamçılادılar, yüzümü tırmaladılar. Kimisi ellerime, ayaklarıma sarıldı yalvardı; kimisi ısırdı kanattı. Yürüdüm.

Ayaklarımla altında can veren lâvantaların, kekiklerin son nefeslerini göğüs dolusu koklıya koklıya mest, mağrur ben; bir köpek gibi burnum kâh yukarıda kâh aşağıda yürüdüm. Ürkek kanat çırpışlarını, şikâyet cıvıltılarını, yeşilliklerin feryat müziğini dinliye dinliye tırmandım. Tırmandıkça çıkmak ona kavuşmak, ondan temiz hava dilenmek istedim. Arkama bakmadan, al kanla sulana sulana yeşillenen bu ovadan uzaklaşmak.. Esmer Okyanosların temiz bağrında yüzmek, yıkanmak....

Ben köyümden uzaklaştım. O benden uzaklaştı. Ben çıktım, O çıktı. İnsan oğlunun nesi varsa bende eridi aktı, ayaklarım beni çekmez, tırnaklarım tutmaz oldu.

Dizlerim büküldü; ağır ağır katlandı, çöktüm. Sivri kayalar dizliye dizliye yürüdüm; avuçlarım lime lime yükselmek hâlâ çıkmak ona kavuşmak istedim. Onda şahikalarında içimi yıkmak istedim. Çırpındım gidemedim, didindim yürüyemedim. Süründüm.

483. Bilmez insan kadrini, âlemde insan olmıyan.	497. Burnundan düşen bin parça olur.
484. Boş gezenin, boş kalfası.	498. Burnu kaf dağında.
485. Başın rahat eder, dilin durursa.	499. Burnunu her deliğe sokma.
486. Boyu boyuna, huyu huyuna uymalı.	500. Buğday yanında, acı ot ta sulanır.
487. Bezi, herkesin arşınına göre vermezler.	501. Bulut gider Şam'a, çek eşiği dama.
488. Baş gidince, ayak pâyidar olmaz.	502. Bir avuç altının olmadansa, bir avuç toprağın olsun.
489. Barut ile ateşin oyunu olmaz.	503. Bulutlar ovaya, hizmetkârlar odaya.
490. Bir söyle, iki dinle.	504. Biz darıldığımız dağın odununu yakmayız.
491. Bir tutam ot, deveyi yardan aşırır.	505. Büyük dağın, büyük dumanı vardır.
492. Baki kalan bu kubbede bir hoş sada imiş.	506. Bizim dana eve gelecek ya, elin çocukları bırakmıyor.
493. Büyükler huzurunda az söyle, tez kalk.	507. Bereket, sapanın ucundadır.
494. Bir arada, bir derede durmaz.	508. Bostan kökünde iken pazarlık yapılmaz.
495. Bin tarakta bezi var.	
496. Bugün bana ise, yarın sana.	

Cemal Oğuz Öcal'a

Yazılarınızla şimdiye kadar Evimize göstermiş olduğunuz alâkadan dolayı teşekkür ederiz. "Görüşler,, müdürlüğüne gönderdiğiniz son yazınız dercedilemeyecektir. Çok kudsî bir vazifede olduğunuz halde Evimizi unutmayışınız bizi çok sevindirdi. Fakat son yazınız tuttuğumuz yola tamamen aykırıdır. "Halkevimiz,, le temas etmenizi rica ederiz.

Halkevi Reisi
Dr. KEMAL SATIR

"Bedri Kısokürek'e,,

Rüzgâr!

Diyar, diyar

Dolaşırsın,

D:yardan, diyara müjdeler taşırsın.

Ak saçlı,

Kır yamaçlı

O yalçın dağlar,

Seni görünce için için ağlar.

Durağın, uğrağın nere

Hangi diyardan yolculuğun

Nice mazlumlari attın kedere

Hangi diyara yolculuğun,

Kuşlar durağı,

Yolcu uğrağı,

Kocamış çınar.

Yakut damlalı vadideki pınar,

Sen gülersen güler,

Ağlarsan ağlar.

Yamaçlarda ki köyler,

İlâhî ninnini birbirine söyler.

Aşıkları yollara attın,

Milyonluk sermayeyi

Bir pula sattın,

(Neronu) yana yana arattın,

Bir hiç yüzünden neden bunları yaptın!...

Ali Celâl Şimşek

Sürüne sürüne kuru yaprak hışırtıları arasına kendimi atabildim. Kâinat dolusu istek, bir avuç kemik oraya yıkılı-verdim.

*

Titriye titriye kollarımı ona doğru kaldırdım, yalvardım, inledim: "Ben gelemem, sen gel,, dedim. Dinlemedi, aldırmadı; küçüldü, küçüldü; gönlümün emelleri gibi eridi... Mavileşen esmer derinliklere aktı.. Kezban'ımın yeşil gözleri gibi söndü... kayboldu.

A ş k M e k t u b u !

Yazan : SELÂHATTİN SEPİCİ

Doktor Osman Hayri, bir saatten fazla süren muayenesini bitirdikten ve üç kâğıdı dolduran mufassal reçetesini yazdıktan sonra odayı terk ederken, hastanın babası ile annesi de odadan doktorla birlikte çıktılar.

Hastanın yanında küçük kardeşi İclâl kalmıştı.

Doktor, teşhis ve şüphelerini hastanın, hasta sahibinin yüzüne karşı apaçık söylerdi. Onun garip gibi görünen ve fakat hoş giden bu huyunu bütün memleket biliyordu. Her nedense bu defa sükûtu ihtiyar etmişti. Belli ki genç kıza o da acımış, dünyadaki üç beş aylık misafiretini üzüntüsüz geçirtmek istemişti. Mamafî doktorun sükûtu da mânâdan hâli değildi. Bunun içindir ki hasta sahipleri :

— Nasıl buldunuz? Diyemediler.

— Ümitsiz mi doktor? diye sordular...

Necla, hastalığını anlayamayacak kadar genç değildi. Yirmi sekiz yaşındaydı. Üç senedir yaka paça pençeleşmekte olduğu koh basilleri âkibet onu yatağa düşürmüştü. Artık üç gün ayakta ise, beş gün yatakta idi.

Bugün dünden bir az daha halsiz, bir parça daha mecalsizdi. Bütün gün yatağından çıkamamış, inatçı bir nöbet onu saatlerce yakıp kavurmuştu. Temiz patiska yatağının içinde bir esatir mummyası gibi upuzun ve hareketsiz yatıyordu. Ara sıra zaif parmaklarile, terden şakaklarına yapışan kumral saçlarını yukarı itiyor, müslin mendilile soluk dudaklarının kenarını siliyordu.

Hizmetçi kız içeri girdi :

— Neclâ hanım bir mektubunuz var...

İclâl dışarı çıkmıştı.

Neclâ elindeki zarfı evirdi, çevirdi. Güçlkle seçilebilen damgasında şehir postasile geldiğini anladı. Açtı ve okumağa başladı :

«Neclâ Hanım!.. İki aydan beridir ki muhitinizde bulunuyorum. Belki nazarıdikkatinizi celbetmişimdir, veya etmemişimdir. Fakat bir defa göz göze geldiğimizi ve bana dikkatle baktığınızı hatırlıyorum. Size karşı kalbimde derin bir incizap hissediyorum Neclâ Hanım. Sizin için beslemekte olduğum temiz hisleri böyle kalemle, yani, bir lise talebesinin ilk müracaat edeceği iptidai bir vasıta ile değil, doğrudan doğruya dilimle ifade etmek isterdim. Sizi son olarak geçen Cuma, kardeşinizin kolunda, bahçede dolaşırken görmüştüm. O gündenberi ne bahçenize, ne de başka bir yere çıkmıyorsunuz. Hasta olmanızdan çok korkuyorum. Bu endişe iledir ki size bu mektubu yazmak ıztırasında kaldım. Beni af ediniz Neclâ Hanım! İlâh... İlâh.....»

Neclâ bir müddet, muhitinde bulunan yabancı erkek simasını hatırlamaya çalıştı. Hiç dikkat etmemişti buna... hatırlamıyordu.....

Sonra, gönlündeki erkek tipi gözlerinin önüne geldi. Tatlı ve hülyalı bir düşünceye daldı...

Mektup Neclâ'nın haleti ruhiyesinde büyük bir değişiklik husule getirmişti. Akşama doğru nöbet kesildi, yatağından çıktı. Gözlerine fer, yüzüne renk gelmişti. Pencerenin önünde İclâl'a keman çaldırdı. Birlikte şarkı söylediler.

Neclâ sanki hayatı avdet etmişti...

Beş altı gün içinde ikinci ve üçüncü mektupları da aldı. Adres verilmiş olsaydı derhal cevap yazacak, henüz tanımadığı âşıkını bir randevuya davet edecekti.

* * *

Emin Beyin ani olarak odaya girişi İclâl'i şaşırtmıştı. Yazmakta olduğu kâğıdı saklamak istedi. Saklarken elleri dolaştı, beceremedi. Halinde, tavrında suç üstünde yakalanan insanların telaş ve heyecanı vardı.

Babasının gözlerinden kaçmadı :

— O nedir İclâl, ne yapıyordun? diye sordu.

— Hiç babal. Bir şey yapmıyorum.

— Avcunda saklamak istediğin bir şey var, onu soruyorum.

— Avucumda bir şey yok baba...

Bu sözü söylerken, İclâl, buruşuk kâğıdı yavaşca yere bırakmış, boş avucunu babasına doğru uzatmıştı.

Emin Bey kâğıdın düştüğünü görmüştü. Bir şey söylemeden yürüdü, kâğıdı yerden aldı ve okudu.

— Kime yazıyorsun bu mektubu?

İclâl sessiz, sessiz ağlıyordu...

— Ablama, dedi..

— Yalan!. Aşk mektubu bu...

İclâl hicinklar içinde güçlkle cevap verdi :

— Evet baba, aşk mektubu... Fakat yemin ederim ki ablama yazıyordum... Siz ablamın asıl hastalığını bilmiyorsunuz baba... Ben onu keşfettim amma, iş işten geçtikten sonra... Ablamı ölüme mahkûm eden dert önce kalbinde başladı.. Sonra, ciğerlerine geçti... Ablam sevilme istiyordu... Sevmek istiyordu.. O da her genç kız gibi, her genç erkek gibi buna muhtaçtı... Halbuki o, evde kalmışların arasına katılmıştı artık... Bu da şimdiki hastalığı kadar çaresizdi. Biliyorum ki yaşamıyacak.. Ölüme mahkûmdur.. Hiç olmazsa gözü açık gitmesin diye düşündüm, bu masum oyunu buldum. Elinizdeki dördüncü mektubumdur... Yazdıktan sonra götürüp postaya veriyorum... Bir haftadanberi ablamın halindeki fevkalâdelik gözünüze çarpmadı mı baba?...

Emin Bey katıncalanan sesiyle :

— Al, bâri ikmal et! Dedi ve gözlerini tazyik eden yaşlara serbestce yol verebilmek için kendini dışarı attı.

Selâhattın Sepici

OKUYUCULARIMIZA,

Memleketimizin her köşesini alâkadar eden Folklor Tetkikleri, San'at Tenkitleri, Güzel Şiirler ve emsali yazılar için "Görüşler,, in sahifeleri her zaman açıktır.

Yazıların: ("Görüşler,, Mecmuası yazı işleri müdürlüğü — Adana Halkevi) ne gönderilmesi rica olunur.

"Görüşler,,

Resmin Tesiri ve Çocuk

— 16 ncı Sayfadan Devam —

zularla çocuğun zevkiselimine olduğu kadar ahlâk ve seciyesine de hitap edecek şekilde kompozisyonlarla onların tekâmülüne yardım etmektedir. Bu devrede bilgileri imkân olduğu kadar fazla resimle izah ederek çocuğun dimağına nakşetmelidir.

Çocuk on iki on üç yaşına geldiği zaman onda yepyeni bir haleti ruhiye ile karşılaşılır. Bir yandan buluş devrinin gelişi, diğer yandan gördüğü ve tanıdığı mevcudun asıllarının mevcudiyeti sebeplerinin kendince meçhul oluşu, bilgisinin kafasında beliren her suale bir cevap teşkil edemeyişi onda bir takım karışık halet vücuda getirir. Bu zaman çocuğun benliğine hâkim olabilmesi için atacağı ilk adım zamanıdır. Bu zaman çocuğun yeni bir tahsil çağına girdiği, kendine emniyet ettiği ilk canlanış zamanıdır ki çocuk kimseyi dinlememek, kendi yolunu kendisi tayin etmek ister.

Bu, aynı zamanda çocuk için en tehlikeli zamanıdır.

İşte resmin insan üzerindeki en büyük rolü bu on iki on üç yaş ile yirmi yirmi beş yaş arasındadır. Bu müddet zarfında resim zevke hitaptan çıkar ve terbiyevî bir yol rehberliği alır.

Çocuk düz ve kat'i çizgilerle iradesini kuvvetlendirir ve uzuvlarına karşı olan hâkimiyetini fazlalaştırır. Şekillerin umumî halini kavramağa çalışmakla meseleleri etraflı olarak görmesini kolaylaştırır. kendisine verilen bilgiyi şekle tatbika çalışmakla öğrendiği her hangi bir şeyi lüzumu anında tatbik edebilmesini, bir hâdiseyi etraflı olarak düşünüp, muhakemesini yapıp tatbik edebilmesini ve mevzu kendisini tamamen verebilmek melekisinde tekâmüle erdirir. Görüş, kavrayış, muhakeme ve tatbik kuvvetlerini aynı zamana sıdırmak imkânını elde eder.

Bu devrede çocuk hislerini de tahlil edemez. Çıplaklığa karşı büyük bir düşkünlüğü vardır. Onların karşısında henüz tahlil edemediği hislerin zebunu olur ki bu tabii hâdiseyi normal olarak kabul edemiyen ve ona gem vuramıyan insanlar hislerinin çukuruna yuvarlanarak kendilerini mahvedebilirler. Bunun varid olmaması için her kesin bir cinsi terbiyeye sahip olması lâzımdır. Bu, tamamen resimle verilebilir.

İnsanlarda gizli kalan şeylere karşı bir merak vardır. Gençlikte bu cinsî merak buluşdan sonra başlamış ve son hadini bulmuştur. Binaenaleyh kendisine cinsî hislerini tahrik etmiyecek şekilde çalışılmış çıplak insan kompozisyonları müze

Kaynanan Kazi

Satı Düzümlü

Bir teselli düşesi,
Ve o alımdaki yâk:
İçer serenin yâkında,
Açık bir kâh kâhı.

Biriken gülerinde,
Dama, dama nâyet:
Kıssimere serinli,
Kıssimere serinli.

Ve oluldu bu huzur,
Uzun kışkıklerine,
Meditadı düşüldüler,
Feniler olennel.

Medar iklimlerine,
Kahmetini okudul
—Bir el ki görünmeden,—
Yılan iplik, iplik,
Saçlarında dokudul.

Mustafa Demirkıran

ve sergilerdeki sanat eserleri ile çocuğu alâkalandırmak ve bunların tabiîliğini anlaması için onun hislerini değil merakına tatmine çalışmakla cinsi terbiyesinin tekâmülünü, güzel ve iyi bulmaya çalışmasına ve buna çalışırken benliğinin hâkimiyetine sahip olmasına öğretecek olan resimle bu terbiye verilir. Bu terbiyeyi alan genç ahlâkî düşkünlükten kendini sıyrıp hayatını iyi ve normal bir hale koyabilmek iktidarını kendinde bulur.

Bu yaşa kadar edindiği bilgi ve irade ve ahlâk neticesinde alıcılıktan çıkar ve vericiliğe geçer. Artık kendisi için faydalı olacak şeylerini aramakta devam etmekle beraber başkaları için de faydalı işler yapmağa çalışır ve benliğine, iradesine, ve hislerine hâkim olarak cemiyete yarar bir insan olarak katılır. Ve hayatının sonuna kadar da böyle olmakta devam eder.

İşte anlarız ki resim insanların gözü önüne konan ne bir renk ve çizgi çorbası, ne de bir zevk bulamacı değil, insanın terbiyesi, ahlâk ve zekâsının inkişafı, benliğinin teşkili, iradesinin hâkimiyeti, zevkiseliminin inceliği ve zarafeti yani insanlığın tekâmülü için tesiri dokunan bir mürebbi olarak karşımıza kıymet almaktadır.

Vahide Birken

Evimizin Nisan Ayı Faaliyeti

DİL EDEBİYAT : İkinci önünü zaferini lâyık olduğu ehemmiyeti lallamıştır.

Fakirler, Zinaat ve Çocuk Terbiyesi hakkında konferanslar verildi.

GÜZEL SANATLAR : Mütal aylık aile toplantısı yaptı. Bu defa ilahî Halkın ilimimlarmadan, mürekkep caz, davetliler vesileleriyle geçti.

TENSİL : 23 Nisan Halkın Millîye ve Çocuk Bayramı onuruna Asarın sinemasında güzel sanatlar şubesiyle işbirliği yaparak zengin bir münasabere verdi. Konser, Halktürkülerini Karga Sonu pıvesi 30/4/941 de aynı sinemada Sosyal yardım çıkartma tekrar edildi. Değişmez genel Başkanımız Millî Şef önünü el yazılarıyla imzalayıp inda buyurdukları fotoğrafları 23 Nisanda kalabalık bir halk kitlesi huzurunda coşkun tezahüratla Parti, Halkevi ve kaza idare heyetiyle ihtiram mevkilerine talik edildi.

Gürbüz çocuk müsabakası Çocuk balosu salonunda yapıldı.

Sosyal yardım, spor ve köycülük şubeleri işbirliği yaparak Halkevi reisi Dr. Bay Kemal Satır'ın riyasetinde kalabalık bir kafiye halinde 21/4/941 Pazar günü Misise gidilerek orada halkın içtimai, sıhhi durumları ile alâkadar olunuldu. Atış müsabakaları tertip edildi.

Aynı gün Halkdershanelerinden şahadetname almağa muvaffak olan 127 okuma yazma öğrenen talebeye törenle şahadetname tevzii merasimi icra edildi. Bu münasebetle C. H. P. Seyhan vilâyet idare heyeti reisi tarafından güzel bir hitabede bulunularak şahadetnameleri tevzi edildi.

Bu ay zarfında muhtelif vesilelerle Evimize 12,475 vatandaş gelmiştir.

Yoksul hastalar muayene ettirilerek ilâçları verdirilmiştir. Fakir ve yoksul halkın istida, ilmühaber vesaire gibi yazıları yazılarak devairde işlerinin takip ve intacına çabılmıştır.

Yayın Direktörü	:	ARİF NİHAD ASYA
Yazı İşleri Direktörü	:	RASİM GÖKNEL
Basıldığı Yer	:	TURKSÖZÜ Bs.